

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תלגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה

תפילתו, וזה שאמר לו ית"ש "מה תצעק אלי" שלפניו נגלו כל תעלומות, ואמר לו ית"ש הלא אני רואה בדיבורך זה צעקתך אלי, אינך צריך לזה ג"כ, רק "דבר אל בני ישראל ויסעו", וזה שפירש רש"י, למדנו שהיה משה עומד בתפלה, פי' שהתורה למדה אותנו בכאן דרך תפילה בהסתר, ע"ד הנ"ל. עכ"ל.

לכן כאשר רב מברך את רב הונא הוא מברך אותו בדרך נסתרת בלשון של "יהא רעוא דתיטום בשיראי". כלומר שתהיה מכוסה בבגדים רבים, אשר אין משתמע ממנה כברכה לפרנסה ועשירות, וזאת בכדי להסתיר מעיניו של השטן שלא יקטרג על הברכה.

לפי יסוד זה יש לתרץ מה שהקשה החיד"א בספרו פתח עיניים בחידושיו למגילה שם, וז"ל: יש להעיר דהא אמרו רז"ל כל המברך מתברך. ואמאי היה צריך לומר וכן למר? ואפשר, דהגם שמתברך יהיה ברכה אחרת אבל אינו מוכרח שיהיה מעין ברכותיו, אבל אי הוה אמר "וכן למר" היה מתברך בברכה זו עצמה שברכו יהא רעוא דתיטום בשיראי. עכ"ל.

אולם לפי דרכינו יש ליישב, כי אמת שהמתברך מתברך, אולם עדיין יש עליו קטרוג שמא אינו ראוי לברכה, לכן הקפיד רב שיאמר לו "וכן למר" וכשם שהברכה שלו חלה משום שהוא בירך בצורה נסתרת שהמקטרג לא קיטרג על ברכה זו, כך גם הברכה תחול עליו ללא קטרוג.

בביאור המחלוקת בין יצחק לרבקה, האם יעקב ראוי לברכה

החיד"א בתחילת ספרו מדבר קדמות (מערכת א' אות א') מביא מה שמצא בקונטרס ישן בכתב יד על קלף מתלמידי רבנו יהודה החסיד בשם רבם ז"ל: אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ראו זה את זה וט"ו שנים למדו התורה בכל יום ולילה ט"ו שעות. ובן ט"ו לתלמוד. ובחגיגה מונה ט"ו דברים שיש בערבות, סולו לרוכב בערבות ב"ה שמו, לכך יסד דוד המלך ע"ה ט"ו שיר המעלות, וט"ו מעלות בעזרה, וט"ו שבחות בישתבח, וט"ו לך הגדולה וכו', ט"ו תיבות בפסוק וה' האמידך היום, וט"ו לשון שירה בחומש, ובט"ו ניסן נגאלו ישראל ממצרים. ע"כ.

ובספרו חומת אנך (פרשת נשא) מפרש החיד"א על פי זה את פסוקי ברכת כהנים, שבפסוק הראשון "יברכך ה' וישמרך", יש בו ג' תיבות ובהם ט"ו אותיות, וזה כנגד שלושת האבות שראו זה את זה ט"ו שנים. והחיד"א מוסיף עוד, שבכל

יצחק אבינו מחליט לתת את הברכות לבנו עשו, אולם קודם הברכות הוא מבקש ממנו (כ"ז, ד): "וְצוּדָה לִי צִיד וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאָה לִי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטָרֶם אָמוֹת".

כלומר, יצחק אבינו יודע מיהו עשו הרשע, אולם עדיין יש מצוה אחת שהוא אווז בה אשר על ידה הוא יוכל לזכות בברכות והיא מצות כיבוד הורים. וכדברי המדרש (בר"ר סה, טו), אמר רבן שמעון בן גמליאל: כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששימש עשו הרשע את אביו. אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמש אותו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי יוצא לשוק הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות.

ממילא יצחק אבינו רוצה שיהיה כלי קיבול שבו תחול הברכה, לכן מבקש הוא מעשו שיקיים את מצות כיבוד הורים על ידי שילך לצוד ציד, ואף ימסור נפשו עבור מצוה זו, ובזכותה יזכה לברכה.

וכמו שכתב רבינו בחיי (פרשת יתרו י"ט, ג) וז"ל: ולכן ראוייה האשה להתפלל לשם יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת, שהיא מצוה מוטלת עליה, שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפלה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה, ובזכות נר שבת שהוא אור תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת אור וכו'. עכ"ל. הרי שעל ידי המצוה מתעורר עת רצון לקבלת התפילות או הברכות.

אלא שעדיין יש להבין מדוע רב בירך בלשון "יהא רעווא דתיטום בשיראי", ומדוע לא בירכו בלשון הרגילה "שיהיה לך שפע של פרנסה טובה"?

ונראה להסביר את הדברים על מה שכתב הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע בספרו זרע קודש (פרשת בשלח) על הפסוק "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי". ופירש רש"י: למדנו שהיה משה עומד בתפלה. והנה לא מצינו שום תפלה שהתפלל משה. רק שיש עתים שצריך הצדיק לעשות באופן זה שלא להתפלל בפירוש, כמו שאנו רואין בצדיקי הדור שכשבא אדם לפניו ומבקש מאתו שיתפלל עליו בענין הצטרותו, ומשיב לו הצדיק בהעברה בעלמא "הש"ת יעזור לך" וכדומה, ומי שהוא צדיק גדול פועל בדיבור זה תיכף, כי זה הדיבור בעצמו היא תפילה לו ית"ש, רק שהוא בהסתר מפני שרואה הצדיק שיש מקטרגים על אדם זה, וצריך להסתיר תפילתו שלא ירגישו כלל המקטרגים והמשטינים שהוא מתפלל. וכן משה כאן ראה שישיראל נידונין בדין כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר פרשה כא) הסתיר

אולם רבקה טענה לעומתו, על אף שיש ליעקב את המעלה של "והחוט המשולש לא במהרה יתנתק", אולם עדיין יש לחשוש שמא ישא אישה שאינה הוגנת לו ויפסיד מעלה זו, ולכן יש לברך את יעקב.

ראש חודש כסלו:

א. כתב בספר ליקוטי צבי וז"ל: מובא ברש"י ישן (ירמיה ט') עה"פ "קראו צום" דהיינו בר"ח כסלו והוא יום סליחה כיום הכיפורים. וכל חסאים שאדם עובר מראש חודש ניסן עד תשרי מוחלין לו ביום הכיפורים כששב בתשובה, וכשאינו שב ממתנינים מהושענא רבה עד יום צום זה ראש חודש כסלו שהם מ' יום כנגד מ' יום של קבלת הלוחות והם ט' חודשים מניסן. עכ"ל.

ובילקוט מאורי אור כתב: פעם בראש חודש כסלו הקיץ המגיד הקדוש מטרשנוביל ואמר, שזה עתה היה בעולם העליון ושמע רעש גדול ושאל "מה יום מיומיים". וענו לו, שהיום ראש חודש כסלו הוא בבחינת יוה"כ והוא יום מחילה סליחה וכפרה לישראל, כי בחנוכה גמר חתימה טובה וההארה מתחילה מראשית החודש.

ומובא בשם החתם סופר, שהשבוע הראשון של חודש כסלו כולו בחינת יום הכיפורים, ובפרט שכסלו הוא בתפארת בחינת מעלת חודש סיון שניתנה בו תורה.

ומובא במדרש שיום שמחת תורה היה צריך לחול ביום ו' כסלו אלא שהוקדם מפני הגשמים, ולכן צריך להרבות בו בתורה ולהיזהר מרכילות ולשון הרע וחשש איסור שכן כל עמל אדם לפיהו.

כתב רבי צדוק הכהן מלובלין, שבחודש כסלו יכול כל אדם לקנות עולמו בשעה אחת אם אך יפנה לדברי תורה ואז יהיה לו ה' למבטח עוז כי ה' יהיה בכסלך וזהו כסלו - כיס לב. שימלא כל חסרונו שיהא לבו דבוק בתורת ה' בהתמדה.

שלושת הפסוקים יחד של ברכת כהנים, יש ט"ו תיבות, ואפשר לומר שבזכותם של האבות שלמדו תורה ט"ו שעות במשך ט"ו שנה, נתקיימו העולמות ובזכותם עם ישראל מתברך.

ובפירושו להגדה של פסח הנקרא "פה אחד" מפרש הפיסקא "על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, שהוציאנו ממצרים וכו'". נזכר שם ט"ו מעלות כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהילים, וכנגד ט"ו שנה שלמדו ביחד אבות העולם, שבזכות ט"ו השנים האלו ריחם הקב"ה על ישראל ועשה להם ט"ו מעלות אלו.

והנה, הגמרא במסכת בבא מציעא (פה). מביאה, אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן: כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם. שנאמר "ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם". מאי אמר ה'? אמר הקדוש ברוך הוא: אני ערב לך בדבר זה. מאי מעתה ועד עולם? אמר רבי ירמיה: מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה. והגמרא במסכת בבא בתרא (נט). מביאה ג' דורות של תלמידי חכמים רבי אושעיא, אביו רבי חמא והסבא רבי ביסא. ועל כך אומרת הגמרא שזהו "והחוט המשולש לא במהרה ינתק", והתורה לא תיפסק מזרעם.

התוספות במסכת בבא בתרא כותבים שהיו כמה שהם ואבותיהם ואבות אבותיהם היו תלמידי חכמים אולם הגמרא מביאה את הדוגמה הזו בדווקא כי שם שלושתן ראו זה את זה, כפי שמובא שם בגמרא.

החיד"א בספרו מראית העין (עמ"ס כתובות סב:) כותב שזהו המשל לחוט המשולש שהחוטים שזורים זה בזה ונראין כחוט אחד דהיינו שראו זה את זה "במעמד שלושתן".

וכבר ביארו שהכוונה שעסקו בתורה ביחד כעין המעשה שם בגמרא שהנכד רבי אושעיא שאל את סבו רבי ביסא. אכן, אצל האבות הקדושים ראו זה את זה ולמדו ביחד ט"ו שעות ביום משך ט"ו שנה, וזוהי המעלה המיוחדת שבדבר.

בספר ליקוטי יהודה (סוף פרשת עקב) מביא את השאלה ששאל מרן בעל החפץ חיים בשיחה עם כ"ק האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור, הרי האבות הקדושים היו ג' דורות תלמידי חכמים ואם כן הרי יש הבטחה שהתורה לא פוסקת מזרעם והרי מצינו מבני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב שאינם תלמידי חכמים, וכאמור אצל האבות הקדושים היה גם עניין רואין זה את זה ולמדו תורה יחדיו וא"כ מדוע מצינו שהתורה פסקה?

והחפץ חיים השיב: שזה רק כשנותנים לתורה להיכנס אבל לא כשדוחפים אותה לחוץ.

בספר משנה הלכות (ח"ט סימן ר"ג) מביא את דברי ספר חסידים (סימן קנ"ו), שכבר עמד על השאלה הזו של האמרי אמת, והוא שואל: ואם תראה שלשה דורות ולמעלה זה אחר זה כולם תלמידי חכמים ואחר כך זרעם עמי הארץ, לא תאמר דברי חכמים בטלים, שהרי התחתנו במשפחה שאין דינם להיות עמהם תלמידי חכמים ואמרו חכמים רוב בנים דומים לאחי האם.

ובזה מבאר ה"משנה הלכות", שלכן יעקב אבינו כשבא לברך את בניו וראה שנסתלקה ממנו השכינה חשש שמא יש פסול במיטתי, ולכאורה מדוע חשש הרי כבר זכה להיות דור שלישי של לומדי תורה ואין התורה פוסקת מזרעו?

אולם לפי ספר חסידים מובן, כי הוא חשש שמא הוא נשא אשה שאינה הוגנת והאחים דומים לאחי האם.

לפי זה יש להסביר את הויכוח בין יצחק לרבקה האם הברכות ראויות לעשו או ליעקב.

יצחק אבינו טען שיש לברך את עשו, מכיון שיעקב אבינו הוא דור שלישי של לומדי תורה ומובטח הוא שלא תיפסק מפי זרעו, ומי שיש לו את התורה הקדושה, יש לו את כל הברכות כולם.

קו השיעורים של

הרב איתי בן אהרון שליט"א

"להתענג בתענוגים"

0772618021

פרשת תולדות שלוחה 116